

תוכן העניינים

פתיחה 11

פרק ראשון: רש"ר הירש – המחנך הנאו-אורתודוקס, הנאו-רומנטי, ועמדת הזהות הנאו-פונדמנטליסטית 16

רקע 16; מאפייני יסוד בהגותו של הירש 17; מהפכת החינוך 18; מהפכת מעמד האישה ביהדות 19; נאו-רומנטיקה 21; נאו-פונדמנטיזם 24; נטרול שיבת ציון לעתיד האוטופי שמחוץ להיסטוריה 34

פרק שני: הפרשנויות מימין ומשמאל למשנתו של רש"ר הירש 36

הקדמה 36; 'תורה עם דרך ארץ' – אמת לכתחילה או פשרה בדיעבד 37; בין פרטיקולריזם לאוניברסליזם 55; שיבה ריאלית לציון בתוך ההיסטוריה: הירש מבשר ציונות או מתנגד לה? 60; סיכום 69

פרק שלישי: 'גמול שמים' – תורת ההשגחה של שד"ל בין התגלות לפילוסופיה 70

פתיחה 70; תקופת הנערות – עמדה דתית מוסרית 72; תקופת הבגרות 79; תקופת הזקנה – התבססות עמדת 'האמת הכפולה' 88; מסקנות וסיכום 92

פרק רביעי: התפתחות ההלכה: עמדתו המתפתחת של שד"ל 94

הקדמה 94; התחלה 96; הצגה ראשונית של העמדה: התורה שבעל פה אינה מסיני 96; מקור הסמכות ועמדת האדוקים 100; השיטה השנייה: חלוקה מחדש של רבדי ההלכה שבתורה שבעל פה 103; סיכום 126

פרק חמישי: 'אחד הוא הפשט כי אחת היא האמת': שד"ל בין הגות לפרשנות 115

רקע 115; ביקורת כלפי ראב"ע לעומת השבח לרש"י 116; פירושי שד"ל 121; שיטתו הפרשנית של שד"ל 123; ההסבר 123; סיכום 126

פרק שישי: שד"ל והרמב"ם: 'לקבל האמת ממי שאמרה' 128

הקדמה 128; א. תיאור היסטורי של פולמוס הרמב"ם: טיעוני שד"ל כלפי הרמב"ם ותגובות חכמי גליציה 129; ב. פירושי שד"ל לחומש שמוצגת בהם דעת הרמב"ם בשמו 138; ג. נושאים שבהם מביע שד"ל עמדות הקרובות לדעת הרמב"ם מבלי לציון את שמו 140; ד. הפתרון 153; סיכום 154

פרק שביעי: שד"ל על הקבלה התאוסופית: בדיה מזיקה בכוונה רצויה 156

רקע 156; אמירות ראשונות 159; מאמר הוויכוח – היום הראשון: לקבלה אין מסורת 160; היום השני: מקור הקבלה בפילוסופיה 162; לילה שלישי: קדמות הניקוד והטעמים 166; היום השלישי: ביסוס הטענות כלפי קדמות ספר הזוהר 168; אחרי גניזת ה'ויכוח' 173; סיכום 179

פרק שמיני: בין תבונה להתגלות: המפגש בין מהר"ץ חיות לרנ"ק 181

הקדמה 181; א. הליכה בדרך האמצע – בין ימין לשמאל 182; ב. ההיסטוריה של האנושות ושל עם ישראל 185; ג. היחס לתורה שבכתב 188; ד. היחס להלכות שבתורה שבעל פה 191; ה. מדרש האגדה ומעמדם של חז"ל 196; ו. אופים של מעמד הר סיני ומתן תורה 199; סיכום 206

פרק תשיעי: השפעת רש"ר הירש על הפילוסופיה הדתית היהודית במאה העשרים 208

מבוא 208; ישעיהו ליבוביץ הרציונליסט ורש"ר הירש 210; הקדמה 210; נאוקאנטיאניזם וביקורת על תורת המוסר הקאנטיאנית 212; הצו הקטגורי מול הצו ההלכתי 215; טרנסצנדנטיות 217; תמצית היהדות – הנורמות 218; התורה שבעל פה 223; מלחמות בעבודה זרה, משיחיות וקדושת העם והארץ – הקדושה כיעוד ולא כמציאות 225; הטוטליות והמציאותיות של ההלכה 229; אוניברסליזם והומניות 231; הרמן כהן הליברל הדתי, ורש"ר הירש 234; טרנסצנדנטיות 236; קשר בין תורת המוסר לדת 237; טלאולוגיה של ההיסטוריה האנושית – הקדושה כיעוד 240

היהדות לעומת הנצרות: מי היא דת התבונה 243; התשובה, האהבה והרחמים 245; פרנץ רוזנצוויג – האקסיסטנציאליסט הדתי ורש"ר הירש 249; מקומם של עם ישראל והיהדות בהיסטוריה האנושית לעומת אומות העולם והנצרות 250; עליונותם של הניסיון ההיסטורי והאהבה הספונטנית על ההכרה התבונית 253; הבריאה, ההתגלות והגאולה 256; ארץ, גלות, שפה 258; תורה ומצוות 261; דת וטבע, תורה ומדע 263; סיכום 267

פרק עשירי: השפעת פרשנות רש"ר הירש לתורה על פרשנותו של רד"צ הופמן 269

רד"צ הופמן 269; היחס בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה, ותפקידם של מדרש ההלכה והאגדה 272; התורה והמצוות כשיטת מוסר עליונה לישראל ושליחות ישראל להעבירה לאנושות 276; התוכן של תורת המוסר והקדושה כמטרתה 277; מה מלמדת התורה, מהי התכנית האלוהית בהיסטוריה האנושית, ומה אופי היחס בין תורה למדע 282; לימודי חול וחכמת ישראל 286; ארץ ישראל 288; מעמד האישה 289; פירושים נוספים שקרובה בהם פרשנות הופמן לפרשנות הירש 290

פרק אחד עשר: השפעת רש"ר הירש על הגות אנשי ההלכה המודרנים במאה העשרים 295

יעקב יחיאל ווינברג 295; רומנטיקה ורציונליזם 296; תורה עם דרך ארץ 299; הטוטליות של התורה 313; מרכזיות קיום המצוות 314; תורת המוסר 315; השליחות לאנושות 318; ציונות וארץ ישראל 319; מעמד האישה ביהדות 320; היחס לנצרות 323; סיכום 324; אליעזר ברקוביץ 325; רציונליזם ורומנטיקה, היחס בין הפילוסופיה ובין הדת 326; 'תורה עם דרך ארץ' 331; מרכזיות המצוות 333; תורת המוסר: חוקי ההתגלות לעומת החוק האנושי והלכות חז"ל 334; הקדושה 341; שליחות, אוניברסליזם ומשיחיות 344; הנצרות 349; פנתאיזם ומטריאליזם 350; האבולוציה 352; מעמד האישה ביהדות 353; סיכום 356

פרק שנים עשר: השפעת הנאו-אורתודוקסיה הגרמנית על הרב קוק הצעיר 358

רקע 358; תורה שבכתב ושבעל פה 361; היחס בין אורחות המדע ודרכי הדרישה לבין שורשי התורה ואמיתת האמונה 365; לימודי חול ודרך האמצע 373; תורת המוסר 377; שליחות לאנושות למען גאולתה והיחס לנצרות 380; העתיד המשיחי 384; מדוע נגנז 'לנבוכי הדור' 387; סיכום 394

פרק שלושה עשר: השפעת שד"ל על פרשנות משה דוד קאסוטו למקרא 395

הקדמה 395; מקורה וזמנה של התורה 397; תורת התעודות 403; פרשנות פשט שלא כדרשנות חז"ל 407; התורה אינה מקור לאינפורמציה מדעית אלא לחינוך מוסרי 412; האומנם סיפורי התורה הם אמת היסטורית 415; פירושים שווים 418; סיכום 421

פרק ארבעה עשר: סובלנות, פלורליזם ופוסט מודרניזם – דיאלקטיקה של ניגודים בהגות היהודית בעת החדשה 422

סובלנות 422; פלורליזם 423; פוסט מודרניזם 424; סיום – העמדה הדיאלקטית ביהדות 425

רשימת הקיצורים הביבליוגרפיים 429

מקורות הפרקים 453

מפתח העניינים 455

מפתח השמות 469